

УДК 811.111'373.611:811.161.2'25
DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/30>

Львова Н. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Петренко О. Д.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ БЛЕНДІВ

Статтю присвячено вивченню структурних особливостей та способів перекладу англо-мовних блендів. У статті надається визначення поняттям «бленд», «блендинг», з'ясовуються фактори появи та поширення цих одиниць в англійській мові, аналізується їх термінологічна варіативність, встановлюються структурні особливості цих одиниць, надається детальна характеристика способів їх перекладу українською мовою.

Бленди є лексичними одиницями, що утворюються шляхом злиття слів, а блендинг – способом їх творення. Поява цих одиниць відбулася через фактор економії мовних зусиль, в першу чергу, в американському варіанті англійської мови, який вважається найбільш демократичним через поширене використання та зміни, які привносяться в нього його носіями. Із вказаного варіанту бленди проникають до інших варіантів англійської мови, поширюючись у них. Блендинг вважається продуктивним способом творення слів у англійській мові нині.

За структурними особливостями англомовні бленди не є однорідними. Вони представлені цілісними двокомпонентними та трикомпонентними утвореннями, нерозкладність яких забезпечується такими факторами як наявність єдиного наголосу, написання разом або через дефіс, змістова єдність. Існують різні структурні класифікації англомовних блендів. Досить часто ці одиниці поділяються науковцями на повні, часткові та накладні бленди або гаплогли.

Досліджувані одиниці є також неоднорідними для перекладу. Вибір способу перекладу українською мовою залежить не тільки від структурних особливостей, але й семантичних характеристик цих одиниць. Найбільш поширеним є описовий переклад, що дозволяє адекватно відтворити їх зміст засобами української мови. Англомовні бленди передаються також за допомогою лексичних відповідників, транскодування, калькування. Транскодуванням відтворюються інтернаціональні одиниці. Калькування може поєднуватися з транскодуванням. Окремі англомовні бленди перекладаються також шляхом аналогового перекладу, що дозволяє відтворити і семантику, і структуру англомовних блендів засобами української мови одночасно.

Ключові слова: англійська мова, бленд, блендинг, структура, спосіб перекладу.

Постановка проблеми. Словниковий склад будь-якої мови в найвищому ступені чутливий до всіх інновацій. Являючи собою систему, лексика перебуває в постійному русі та змінюється відповідно до комунікативних завдань і практичного використання мови. Неабияким фактором у її формуванні виступає принцип економії мовних зусиль, який виявляється не тільки у творенні аббревіацій, але й блендів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці блендинг як самостійний спосіб словотворення залишається предметом дискусій, незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених різним аспектам досліджуваного явища [1; 2; 3; 8;

11–15]. Варіативними є не тільки терміни на позначення вказаного типу словотворення та одиниць, на основі якого вони були утворені, але й погляди на структурні особливості цих одиниць у різних мовах [див., напр., 1; 6; 8]. Поява значної кількості блендів відбулася, за спостереженнями Ю. А. Зацного, в американському варіанті англійської мови наприкінці минулого століття, що зумовлено найбільше демократичним характером її вказаного варіанту, найбільшою кількістю її користувачів [4, с. 189]. Нині кількість визначених одиниць постійно збільшується, вони проникають у інші варіанти англійської мови, використовуються в різних типах текстів. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність їх аналізу з позицій перекладознавства.

Мета статті полягає у з'ясуванні структурних особливостей англомовних блендів, вивченні способів їх перекладу, а її **завданнями** виступають надання визначення понять «бленд», «блендинг», аналіз термінологічної варіативності позначення блендів, встановлення структурних особливостей англомовних блендів, детальна характеристика способів їх перекладу українською мовою.

Під блендом ми розуміємо лексичну одиницю, утворену шляхом злиття слів [2, с. 15]. Подібне злиття не є механічним, а бленди – це «одиниці, утворені злиттям двох (чи більше) усічених основ, а також злиттям повної основи з усіченою, у результаті якого утворюється нове слово, повністю або частково поєднуючи значення всіх елементів, що входять до нього» [2, с. 115]. Блендинг є «способом словотворення, за допомогою якого відбувається свідомий і цілеспрямований процес злиття двох усічених основ вихідних слів або повної основи з усіченою для створення нової лексеми, здатної об'єднати та виразити значення структурних компонентів, що входять до неї» [1, с. 2444].

Зауважимо, що для позначення аналізованого нами способу утворення лексичних одиниць у вітчизняній лінгвістиці та теорії словотвору використовуються такі терміни, як *телескопія, контамінація, вставне словотворення, гібридизація, накладання, словозлиття*, у той час, як для англомовної традиції характерне йменування вказаного явища термінами *word blending, fusion, conflation, telescoping, contamination, overlapping*. Одиниці, сформовані зазначеним способом, йменуються словами-злитками, словами-згортками, телескопізмами, телескопічними словами. В англійській мові вони позначаються як *blend-words, fusion words, composite words, portmanteau words, counter-words, overlapping words, telescoped words*.

У структурному відношенні бленди, що існують в англійській мові, являють собою цілісні двокомпонентні утворення, нерозкладність яких забезпечується низкою факторів: наявністю єдиного наголосу, написання разом або через дефіс, змістовою єдністю тощо. Існують також трьохелементні бленди, наприклад: *skafrocuban* – *ska* + *Afro* + *Cuban* – *музикальний напрям, що об'єднує вест-індійський, африканський та кубинський стилі музики; Intelelevisionary* – *Intel* + *television* + *visionary* – *газетний заголовок, статті про телевізійних проект компанії Інтел* тощо.

В цілях створення класифікаційного ряду типів слів, що належать до блендів, первинно

ми вважаємо необхідним розглянути природу та варіанти усічення, що використовуються в блендах. Подібні усічення отримали в англомовній лінгвістичній традиції назву *splinter* [див., напр., 10, с. 48; 15, с. 32]. Усічення корелятивів, що утворюють бленд, характеризуються нерегулярністю форми. Л. Бауер зазначає у зв'язку з цим, що в процесі породження бленда значна роль відводиться носію мови, що створює подібні одиниці, використовуючи при цьому «мовний матеріал» у тих долях, які вважає за потрібне [11, с. 44]. Науковець також вказує, що в процесі усічення відбувається скорочення лексеми при збереженні її значення та частиномовної приналежності [11, с. 45].

За структурними характеристиками англомовні бленди поділяв американський лінгвіст Дж. Алгео [10]. Науковець аналізував бленди, виходячи із морфологічних особливостей процесу утворення цих одиниць, акцентуючи при цьому увагу на ключових супутніх явищах: усіченні та накладанні. Згідно цієї класифікації бленди, що існують в англійській мові, поділяються на три типи:

а) бленди з накладанням без усічення – *sex+expert* – *sexepert* – *експерт в сфері інтимних стосунків*;

б) бленди з усіченням без накладання – *fan + magazine* – *fanzine* – *журнал для тих, хто захоплюється певним видом спорту чи стилем музики*;

в) бленди з накладанням і усіченням – *feminist + Nazi* – *feminazi* – *агресивно налаштована феміністка* [10, с. 48–49].

Зарубіжні лінгвісти приділяють велику увагу проблемі класифікації блендів, пропонуючи різноманітні варіанти структурних типологій, що, на наш погляд, здійснює певний негативний ефект на розвиток теорії блендоутворення у вигляді примноження кількості термінів для позначення підтипів блендів і дублювання загальноновизнаних моделей.

С. Кеммер об'єднує бленди в три основні категорії: бленди з накладанням (*overlap blends*), бленди з заміщенням (*substitution blends*) та виняткові бленди (*rare blends*) [13, с. 202]. Перший тип, прикладом якої виступає одиниця *glitterati* – *glitter* + *literati* (*еліта, обрані*), дублює підтип, виокремлений Дж. Алгео. В типі блендів із заміщенням автор виокремлює наступні підтипи: лексемні заміщення (*lexeme substitutions*) – *ear-witness* – *ear* + *eyewitness* – *свідок, що підтверджував те, що він особисто почув*; морфемні заміщення (*morpheme substitutions*) – *andropause* – *andro* +

temporause – андронауза; слогові заміщення (syllable substitutions) – *ginormous – giant / gigantic + enormous – величезний*; заміщення послідовності сегментів (segment string substitution) – *smog – smoke + fog – смог*. До третього типу блендів належать трьохелементні одиниці, якими є орфографічні бленди (*pharming – pharmaceutical + farming – фармінг, отримання медикаментів, необхідних для людини, з молока тварин*) та вставні бленди (*chortle – chuckle + snort – фиркати, придушено сміятися*) [13, с. 203].

Е. Лерер класифікує бленди в структурному аспекті, акцентуючи увагу на кількості та розташуванні «уламкових» елементів, що входять до складу бленду, та виокремлюючи п'ять їх структурних моделей:

повне слово із наступним за ним уламком (*oidraulic – oil + hydraulic*);

уламок із наступним за ним повним словом (*narcoma – narcotic + coma – наркотична кома*);

нульові уламки з повним накладанням (*cattitude – cat + attitude – ставлення до кішок*);

вкладений уламок (*entreporneur – entrepreneur + pornography – людина, що займається порнобізнесом*) [14, с. 362–363].

Е. Лерер додає також наведену класифікацію зразками блендів із частковим накладанням, коли певні елементи належать до обох слів-корелятів (*wintertainment – winter + entertainment – розваги у зимову пору року*). Крім того, автор виокремлює бленди з накладанням несуміжних елементів вихідних форм, наприклад: *astrocity – astronaut + atrocity – помилка астронавта* [14, с. 364].

Слід зазначити, що єдина відмінність розглянутої класифікації від типології Дж. Алгео полягає у вибраній термінології. Е. Лерер оперує поняттями «уламок» та «повне слово» [14, с. 363–364], у той час, як Дж. Алгео використовує терміни «бленд», «накладання», «усічення» [10, с. 48], що дозволяє представити процес, що вивчається більш цілісно

Українські дослідники використовують зазвичай для вивчення структури блендів літерну символіку, де а – початковий фрагмент вихідного слова, ab – ціле перше вихідне слово, b – кінцевий фрагмент першого вихідного слова, c – початковий фрагмент другого вихідного слова, cd – ціле вихідне друге слово, d – кінцевий фрагмент вихідного слова. У випадку, якщо при утворенні бленду використовуються три слова-корелята, для третього слова та його складових частин використовуються відповідно латинські літери e та f [див., напр. 6, с. 104].

В класифікації Ю. А. Жлуктенка, що базується на літерній символіці, наводяться чотири основні моделі блендів:

ab+cd – ad (повні бленди, в яких поєднання вихідного фрагмента одного вихідного слова із кінцевим другого – *pliench – pliers + wrench – інструмент, що поєднує функції плоскозубців і ключа*);

ab+cd – abd (поєднання повної основи першого вихідного слова із фрагментом основи другого – *haylage – hay + silage – сенаж*);

ab+cd – acd (поєднання повної основи усіченого фрагмента вихідного слова з повною основою другого – *paraglider – parachute + glider – парашуаризм*);

ab+cd – ab / cd (поєднання компонентів з їх накладанням одне на одне на стику – *blaxploitation – blacks + exploitation – спекуляція на проблематиці чорношкірого населення*) [6, с. 104–105].

Зазначимо, що бленди, утворені за першою моделлю, є повними, утворені за другою та третьою моделлю називаються частковими, у той час як четверта модель представлена одиницями, які Ю. А. Жлуктенко називає гаплогічними.

О. А. Журавльов виокремлює лише два структурних типи контамінацій (термін автора):

аглотинація сегментів двох слів за формулою – A (=ab) + B (=cd) – C (=ac) або A (=ab) + B (=cd) ; міжсловне накладання – A (= ab) + B (=bc) – C (abc) [7, с. 51].

Прикладом аглотинації в англійській мові за першою формулою є *cyborg – cybernetic + organism – кіборг*, за другою формулою – *ballute – balloon + parachute – надувний гальмівний пристрій*. До міжсловного накладання належить *cocacolonization – coca-cola + colonization – кокаколонізація*.

Зазначимо, що способи перекладу англійських блендів залежать не тільки від їх структурних особливостей, але й семантичних характеристик. Оскільки багато подібних одиниць є неологізмами, на що вказували зокрема С. М. Єнікєєва [3, с. 41], Ю. А. Зацний [4, с. 192], в українській мові не існує їх відповідників, і вказані одиниці відтворюються в ній шляхом опису, зокрема:

kneepkin – knee + napkin – серветка, яку кладуть на коліна;

Konglish – Korean + English – англійська мова в Кореї або англійська мова з корейським акцентом;

intaxication – intoxication+tax – радість, що викликана зниженням розміру налогу;

headvertising – head + advertising – рекламне оголошення, розміщене у вигляді татуювання на лобі в студента;

glamma – *glamour* + *grandma* – бабуся, що слідує за модою.

Україномовними відповідниками передаються, за нашими спостереженнями, ті англomовні бленди, які утворюються завдяки злиттю основ слів, наприклад:

genome – *gene* + *chromosome* – геном,
ginormous – *gigantic* + *enormous* – величезний,
grandtastic – *grand* + *fantastic* – фантастичний,
happendient – *happen* + *accident* – подія.

Аналізовані нами одиниці відтворюються українською мовою і різними видами транскодування, що є «передачею звукової та/або графічної форми слова вихідної мови засобами абетки мови перекладу» [5, с. 282]. Різновидами вказаного способу перекладу є транслітерація, транскрипція, змішане та адаптивне транскодування. Для передачі визначених одиниць перекладачі вдаються до транслітерації, при якій «слово вихідної мови передається літерами мови перекладу» [5, с. 282], зокрема:

imitance – *impedance* + *admittance* – іммітанс,
moblog – *mob*+*blog* – моблог,
memristor – мемристор,
osteopornosis – *osteoporosis* + *porn* – остеопорнозис.

Частотним при відтворенні блендів англійської мови є також адаптивне транскодування, «коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу» [5, с. 282], наприклад:

latensification – *latent* + *intensification* – латенсифікація,
nucleonics – *nuclear* + *electronics* – нуклеоніка,
slanguage – *slang* + *language* – сленг.

Поодинокими є також випадки вживання змішаного транскодування, «переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування» [5, с. 282] (наприклад, *quasar* – *quasi* + *stella* – квазар). Різними видами транскодування відтворюються інтернаціоналізми.

Передача англomовних брендів відбувається й калькуванням, «коли відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику» [5, с. 286], наприклад:

snurfing – *snow* + *surfing* – сніговий серфінг,
spool – *spa* + *pool* – спа-басейн,
urbscape – *urban* + *landscape* – міський краєвид,

Як бачимо, калькування поєднуються у деяких випадках перекладу з транскодуванням.

Передача окремих блендів здійснюється й, так званим, аналоговим перекладом або перекладом за аналогією, що дозволяє відтворити і структуру, і семантику вихідних одиниць, зокрема: *Wenglish* – *Welsh* + *English* – венгліїська, *Frenchglish* – френгліїська.

Зазначене вказує на розмаїття способів перекладу англomовних блендів українською мовою та необхідність добору найбільш адекватного з них перекладачем.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, численні дослідження лексичних одиниць, утворених шляхом блендингу, не призвели до уніфікації термінів на позначення цього способу словотворення та лексичних одиниць, сформованих за його допомогою. Існують й різні класифікації англomовних блендів у сучасній вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці. Традиційним у вітчизняній лінгвістиці є розподіл вказаних одиниць на повні, часткові та накладні телескопізми або гаплогли. Переклад англomовних блендів здійснюється за допомогою описового способу, що є найбільш поширеним, а також україномовними відповідниками, різними видами транскодування, калькуванням, за аналогією до вихідної одиниці. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в діяхронічному вивченні англomовних блендів та специфіки їх міжваріантного запозичення.

Список літератури:

1. Беляєва Н. В. Структура и семантика современных английских блендов. *Вестник ТвГУ. Серия «Филология»*. Тверь, 2018. Вып. 9. С. 243–250.
2. Бех П. А., Біркун Л. Б. Деякі тенденції у розвитку телескопічних слів сучасної англійської мови: навч. посіб. Київ: НМК ВО, 1992. 60 с.
3. Єнікеева С. М. Роль телескопії в збагаченні лексики сучасної англійської мови. *Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. Вип. 8. С. 40–46.
4. Зацний Ю. А. Шляхи і способи збагачення сучасної розмовної лексики англійської мови. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2009. № 34. С. 189–195.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
6. Жлуктенко Ю. А. Английские неологизмы. Киев : Наукова думка, 1983. 172 с.

7. Журавлев А. Ф. Технические возможности русского языка в области предметной номинации // *Способы номинации в современном русском языке* / под ред. А. В. Авдеева. М. : Наука, 1982. С. 45–108.
8. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету. Іноземна філологія*. 2003. № 15. С. 15–54.
9. Adams V. An introduction to Modern English Word-formation. London : Longman, 1973. 370 p.
10. Algeo J. Blends, a Structural and Systemic View. *American Speech*. 1977. № 52/1–2. P. 47–64.
11. Bauer L. English word-formation. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. 312 p.
12. Bergstrom G. A. On Blendings of Synonymous or Cognate Expressions in English. Lund : Harrassowitz, 1966. 211 p.
13. Kemmer S. Lexical Blending : An Integrated View, with Implications for Morphology / E. Debenport, A. Pycha, and K. Yoshimura (eds.) Vol. II : The Panels. Chicago : Chicago Linguistics Society, 2004. P. 201–216.
14. Lehrer A. Identifying and Interpreting Blends : An Experimental Approach. *Cognitive Linguistics*. 1996. № 7(4). P. 359–390.
15. Wentworth H. Blend-words in English. N. Y. : Ithaca, 1964. 112 p.

L'vova N. L., Petrenko O. D. STRUCTURAL PECULIARITIES AND WAYS OF TRANSLATION OF THE ENGLISH-LANGUAGE BELNDINGS

The article is devoted to research of structural peculiarities and ways of translation of English-language blends. The definitions of “blend”, “blending” are given, factors of emerging and spreading of these units are clarified, and their terminological variety is analyzed in the article. Structural peculiarities of these units are also revealed, detailed characteristics of ways of their translation into the Ukrainian language is also given.

Blends are lexical units, creating by means of emerging of words, and blending is a way of their forming. The emergence of blends happened due to the factor of saving of language efforts. Blends appear in the American variant of the English language. This variant of the English language is considered to be the most democratic one, the most widespread and changeable because of its speakers. From this variant blends penetrate into other variants of the English language and spread in them. Blending is considered to be a productive way of forming of words in the English language now.

According to their structural peculiarities English-language blends are not homogeneous. They are represented by two- and three-component units, characterized by integrity, revealed in a single stress, merged or hyphenated writing, integrity of meaning. According to their structure English-language blends are subdivided into full, partial and haplogogies.

The English-language blends are not homogeneous from the point of view of ways of their translation into the Ukrainian language. The choice of way of translation depends not only on structural peculiarities, but also on semantic characteristics of these units. The descriptive translation, due to which contents of such units are rendered adequately, is considered to be the most widespread. English-language blends are also translated by means of lexical equivalents, transcoding, calquing. International units are rendered by a transcoding. Calquing can be combined with a transcoding. Some English-language blends are translated by means of analogue translation, that help to reproduce semantics and structure of these units into the Ukrainian language simultaneously.

Key words: *the English language, blend, blending, structure, way of translation.*